

INHOUDSOPGAVE

Inhoudsopgave.....	2
1. Inleiding.....	3
2. Context.....	5
3. Ontwikkeling leerlingenaantallen.....	8
4. Normatief Kader.....	10
5. Herkomst leerlingen almende.....	11
6. onderzoek schoolkeuze & leerlingenstromen.....	14
7. VMBO scholen in de regio.....	17
8. Financiën.....	20
9. Scenario's.....	24
10. Conclusies en aanbevelingen.....	27
COLOFON.....	30

1. INLEIDING

In de gemeente Oude IJsselstreek staat het Almende College voor voortgezet onderwijs. De scholengemeenschap heeft drie locaties. De locaties Bluemers in Silvolde en de Wesenthorst in Ulft zijn de scholen voor beroepsgericht onderwijs, vmbo-tl (mavo), mavo-d en havo-d. Het Isala College te Silvolde is een locatie voor havo en vwo.

Door demografische krimp neemt het aantal leerlingen in de toekomst af. Daarnaast is sprake van veranderende keuzepatronen waardoor met name de VMBO-opleidingen van het Almende College onder druk staan. Minder leerlingen betekent minder inkomsten waardoor bij ongewijzigd beleid het onderwijs steeds duurder wordt per leerling, docent, school etc.¹.

Ter voorkoming van toenemende leegstand, exploitatievraagstukken en het eventueel verdwijnen van opleidingen zijn de gemeente en het Almende College in gesprek gegaan over de toekomst van het voortgezet onderwijs. Er is voor beide partijen, met erkenning van elkaars verantwoordelijkheden in het in stand houden van een kwalitatief goede onderwijsinfrastructuur, voldoende aanleiding om met het vraagstuk aan de slag te gaan. De aanwezigheid van voortgezet onderwijs in een gemeente met een omvang van Oude IJsselstreek is immers een belangrijke basisvoorziening voor de kinderen en ouders uit Oude IJsselstreek en omgeving.

¹ Dit verschijnsel dat door krimp de kosten per leerling sterker toenemen dan de lumpsum per leerling wordt kostenremanentie genoemd. Het gelijktijdig wegvallen van additionele subsidies versterkt dit, OCenW, 2011.

Vanuit het gezamenlijk belang van de aanwezigheid van kwalitatief goed en toekomstgericht voortgezet onderwijs, is door de gemeente in en na overleg met het Almende College een gesprekspaper opgesteld. Op basis van deze gesprekspaper wil de gemeente een bestuurlijke lijn uitzetten, die ook duidelijkheid geeft aan het management en bestuur van het Almende College en de Stichting Achterhoek VO over de toekomst van het voortgezet onderwijs in Oude IJsselstreek.

Belangrijk onderdeel van die toekomstvisie is optimalisering van de huisvesting van het Almende College. Het Almende College heeft het voornemen om naast het handhaven van het Isala College, een unielocatie voor het beroepsgericht onderwijs en mavo te realiseren, bij voorkeur in de vorm van vervangende nieuwbouw. Deze en alternatieve ontwikkelingsrichtingen (combinaties van renovatie en uitbreiding) zijn in de gesprekspaper beschreven. U heeft ons gevraagd een reflectie c.q. second opinion te geven op de gesprekspaper. Deze reflectie moet een eerste vertaling krijgen in de wijze waarop de huisvesting van het Almende College kan worden geoptimaliseerd.

Naar aanleiding van uw vraag gaan we in deze rapportage c.q. second opinion achtereenvolgens in op:

- de context van het Almende College (§ 2);
- de ontwikkelingen van de leerlingen aantallen (§ 3);
- een normatief kader voor voorzieningen voor VO (§ 4);
- de herkomst van de leerlingen van het Almende College (§ 5);
- theoretische context (§ 6);
- VMBO-scholen in omgeving (§ 7);
- financiën (§ 8);

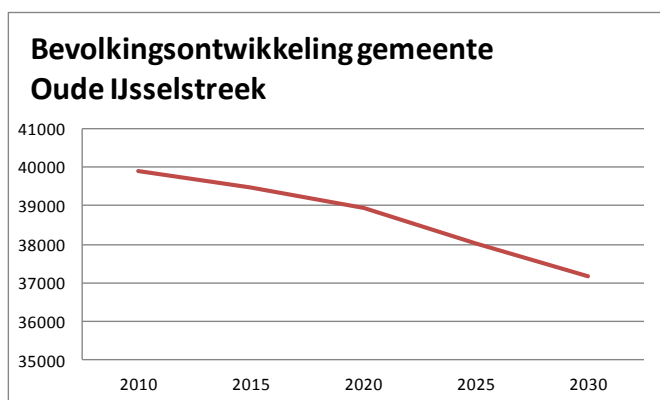
- scenario's (§ 9);
- conclusies en aanbevelingen (§ 10).

De second opinion is uitgevoerd door drs. Rozemarijn Boer en drs. Krijno van Vugt in augustus – september 2013.

2. CONTEXT

2.1. DE GEMEENTE OUDE IJSSSELSTREEK

De gemeente Oude IJsselstreek ligt in de Achterhoek en telt nu zo'n 40.000 inwoners. De gemeente bestaat uit verschillende kernen en buurtschappen. In de directe omgeving van de gemeente Oude IJsselstreek liggen de plaatsen Doetinchem, Lichtenvoorde, Dinxperlo en Winterswijk. Door de bevolkingskrimp neemt het aantal inwoners de komende jaren af. Daarnaast verandert ook de samenstelling van de bevolking. Het aantal ouderen neemt toe (vergrijzing) en het aantal kinderen neemt af (ontgroening). In onderstaande grafiek is de ontwikkeling van de bevolking van de gemeente Oude IJsselstreek weergegeven². Te zien is dat de bevolking afneemt tot ongeveer 37.000 inwoners in 2030. Dit is een daling van zo'n 7 procent.

² Bron: Bevolkingsprognose Gelderland, 2012

De gemeente Oude IJsselstreek heeft een gespreid onderwijsvoorzieningsniveau. Bijna elke kern heeft nu een basisschool, hoewel deze fijnmazige onder druk staat als gevolg van Rijksbezuinigingen en beleidsmatige ontwikkelingen met betrekking tot passend onderwijs, doordecentralisatie buitenonderhoud, de beleidsvisie leerlingendaling³ e.d. In Ulft en Silvolde biedt het Almende College voortgezet onderwijs van VMBO tot VWO. In die zin is sprake van de aanwezigheid van funderend onderwijs. Daarnaast staat in Terborg nog een bedrijvakschool. De gemeente wil de huidige onderwijsinfrastructuur behouden en waar mogelijk versterken zodat een doorgaande leerlijn voor 0-23 jarigen (blijvend) kan worden gerealiseerd voor haar inwoners.

In de structuurvisie van Oude IJsselstreek geeft de gemeente aan dat de clustering van grootschalige voorzieningen voornamelijk in de grote kernen plaatsvindt. Het gaat dan om de kernen Ulft, Genderingen, Terborg, Silvolde en Varsseveld. Ulft, Terborg en Varsseveld hebben daarnaast ook een regionale functie. In de gemeentelijke structuurvisie is de ambitie opgenomen dat Ulft het centrum wordt van de gemeente Oude IJsselstreek; de centrumgerelateerde ontwikkelingen vinden in Ulft plaats. Hier bevindt zich ook de voormalige DRU fabriek. Deze locatie is en wordt ontwikkeld als een multifunctionele ontmoetingsplek voor de regio. Op dit voormalige fabrieksterrein komen wonen, educatie, cultuur, toerisme en recreatie samen. Het DRU industriepark

³ In de beleidsvisie leerlingendaling wordt voorgesteld de zogenaamde kleine scholentoeslag op te heffen en anders in te zetten. Het behouden maar anders inzetten van de kleine scholentoeslag moet een prikkel zijn om te komen tot regionale planvorming.

strekt zicht uit van de randen van Terborg en Silvolde tot over de Oude IJssel naar het voormalige DRU-terrein.

Voor de kern Silvolde is in de structuurvisie de ambitie opgenomen dat dit het centrum van onderwijs en cultuur moet worden. Door de ontwikkeling van het DRU-terrein lijkt het culturele zwaartepunt echter te verschuiven naar Ulft i.c. het DRU-terrein, waar inmiddels theater, film, popmuziek, bibliotheek zijn gehuisvest. In de structuurvisie wordt beschreven dat in de toekomst het merendeel van de scholieren (voortgezet onderwijs) uit de gemeente Oude IJsselstreek in Silvolde naar school zal gaan.

2.2. HET ALMENDE COLLEGE

Het Almende College is een brede scholengemeenschap voor VMBO beroepsgericht onderwijs, VMBO-tl (mavo), HAVO en VWO. De school telt circa 2.300 leerlingen en is verdeeld over drie locaties.

- ISALA COLLEGE

Het Isala college is een school voor havo en vwo en is gevestigd in Silvolde. Het Isala is gehuisvest in een relatief nieuw gebouw uit 1995. De school heeft circa 1.025 leerlingen. Er zijn geen plannen met betrekking tot deze locatie. De locatie voldoet voor het onderwijs dat Almende hier geeft.

- BLUEMERS

De locatie Bluemers van het Almende College staat ook in Silvolde. Op het Bluemers is een afdeling mavo (VMBO theoretische leerweg) en een beroepsgerichte leerweg voor de klassen 1 en 2. Leerlingen in de beroepsgerichte leerweg kunnen na 2 leerjaren door naar een beroepsgerichte afdeling op de locatie Wesenthorst in Ulft. Voor leerlingen die twijfelen tussen mavo en havo, is er in de onderbouw een havo D-klas. Ook heeft

het Bluemers een mavo-d klas voor leerlingen die twijfelen tussen een beroepsgerichte opleiding en VMBO-tl (mavo).

Op dit moment heeft de school een ruimtetekort waardoor de school ruimten huurt bij de naastgelegen basisschool De Drie Linden. De locatie Bluemers heeft ruim 500 leerlingen.

- WESENTHORST

De locatie Wesenthorst is een VMBO-school in Ulft. Op de school kunnen leerlingen VMBO-tl (mavo) of een beroepsgerichte leerweg in het VMBO volgen. Net als Bluemers heeft ook Wesenthorst een mavo-D klas. Door de daling van het aantal leerlingen heeft de school te maken met leegstand. De school heeft nu circa 800 leerlingen.

- HET ONDERWIJS

Het Almende College wil leerlingen maximale kansen bieden. Om deze reden kent de onderbouw overwegend schakelklassen, waarin leerlingen uit naastliggende niveaus bij elkaar zitten. In beginsel wordt na 2 jaar een keuze gemaakt voor het meest passende traject.

De komende jaren wil het Almende College zich inzetten op het versterken van de verbinding tussen school en de maatschappelijke omgeving. Dit wil zij bereiken door meer buiten de muren van de school te leren en door de “buitenwereld” actiever in de school te halen. Dit krijgt zijn uitwerking door o.a. een samenwerking met ICER (Innovatief centrum voor industrie, cultuur, educatie en recreatie, dat is gevestigd op het DRU-terrein) en de Bedrijfstakschool Anton Tjondink in Terborg. Deze bedrijfsschool richt zich vooral op de metaalbranche. Daarnaast wil het Almende College aanvullende ontwikkelingsmogelijkheden creëren voor getalenteerde leerlingen, o.a. op het gebied van sport en cultuur. Op het HAVO/VWO heeft de school een Technasium ingevoerd.

Tot slot heeft het Almende College in haar strategische beleidsvisie opgenomen dat de beroepsgerichte programma's in het VMBO moeten worden verbreed en dat de keuzebreedte van de theoretische en gemengde leerweg minimaal in stand moet worden gehouden en waar mogelijk verbreed.

Enkele nieuwe ontwikkelingen met betrekking tot het VMBO op het Almende College zijn:

- Het huidige profiel HTV (horeca, toerisme en voeding) wordt horeca, bakkerij en recreatie. Gelet op de profilering van de Achterhoek als recreatiegebied krijgen toerisme en recreatie een extra impuls.
- Techniek:
 - Ontwikkeling leerweg Produceren, installeren en energie (PIE). Dit profiel past bij een breed uitstroomprofiel, waarmee leerlingen naar diverse MBO-opleidingen kunnen doorstromen en de arbeidsmarkt kunnen opgaan.
 - Ontwikkeling leerweg Bouwen, wonen en interieur (BWI), een tweede profiel binnen de sector techniek. Gezien de ontwikkelingen en het perspectief in de regionale bouw, lijkt het realistisch en gewenst het hierboven genoemde profiel PIE als basisprogramma te ontwikkelen en daarbinnen (sterk) modulair aandacht voor de bouw mogelijk te maken. Indien de bouw als opleiding meer belangstelling krijgt en betaalbaar wordt, wordt BWI mogelijk als volwaardig profiel aangeboden.
- Het Almende College zal bij het profiel Zorg en Welzijn meer accent leggen op uiterlijke verzorging.
- Economie:

- het huidige profiel Handel en Verkoop wordt omgezet naar het profiel Economie en Ondernemen, waarbij er meer accentmogelijkheden zijn voor grafisch en administratie.

Het Almende College gaat sterk inzetten op enkele beroepsgerichte leerwegen waarbij de aansluiting bij het lokale en regionale bedrijfsleven wordt gezocht en versterkt.

2.3. STICHTING ACHTERHOEK VO

De Stichting Achterhoek VO vormt het bestuur van het Almende College. Deze stichting stelt zich ten doel om in de Achterhoek een zo divers, breed, thuisnabij en kleinschalig mogelijk aanbod van voortgezet onderwijs te realiseren. Tien scholen maken onderdeel uit van deze stichting, waarvan het Almende College de grootste scholengemeenschap is. De Stichting Achterhoek VO vindt het gewenst dat in de gemeenten Aalten, Winterswijk, Doetinchem, Zutphen en Oude IJsselstreek de scholengemeenschappen in stand worden gehouden. Wellicht met minder locaties en minder keuzemogelijkheden, maar ze acht deze spreiding wenselijk. Specifiek voor het Almende College en de gemeente Oude IJsselstreek wil het bestuur dat de school zowel VMBO, HAVO als VWO blijft aanbieden.

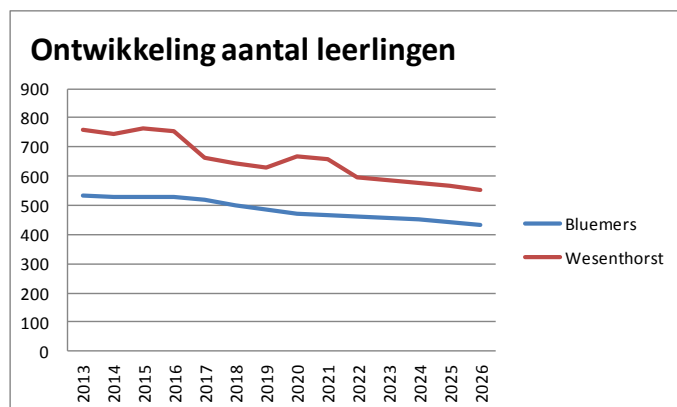
Met betrekking tot de huisvesting stelt Achterhoek VO dat de schoolgebouwen geschikt moeten zijn voor het hedendaags onderwijs en van goede kwaliteit. Om verantwoorde besluiten te nemen, worden keuzes met betrekking tot nieuwbouw, uitbreiding, renovatie en groot onderhoud steeds in het licht van de demografische krimp bekeken. Belangrijk bij de keuze voor een unielocatie van het VMBO voor het Almende College is de toekomstbestendigheid van de huisvesting.

3. ONTWIKKELING LEERLINGENAANTALLEN

3.1. ONTWIKKELING AANTAL LEERLINGEN

De daling van de bevolking zien we terug in de leerlingenprognoses; het aantal leerlingen neemt de komende jaren ook af. Daarnaast wordt er steeds minder gekozen voor beroepsoriënterende opleidingen, maar meer voor algemeen vormend onderwijs. Dit versterkt de afname van het aantal leerlingen in het VMBO. In de prognoses van de locaties Bluemers en de Wesenthorst is dit terug te zien.

Voor het opstellen van de leerlingenprognoses is tot 2017 uitgegaan van reeds in het primair onderwijs aanwezige leerlingen. Na 2017 zijn de prognoses van de gemeente Oude IJsselstreek gehanteerd. Hieronder zijn de ontwikkelingen van de leerlingenaantallen weergegeven. Opvallend is dat locatie Wesenthorst in 2015 en 2019 nog een stijging van het aantal leerlingen laat zien. Daarna zal het aantal leerlingen alleen nog dalen.

3.2. RUIMTEBEHOEFTE

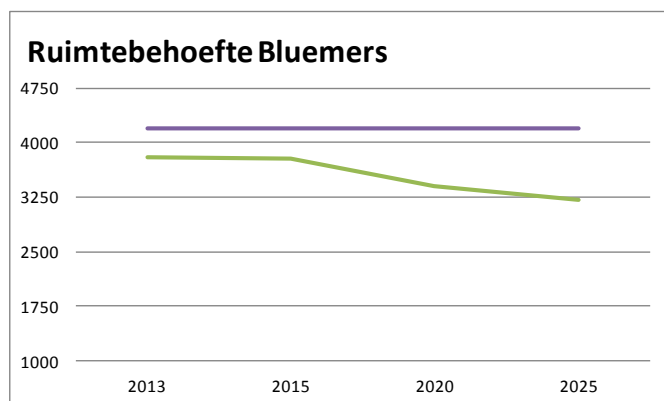
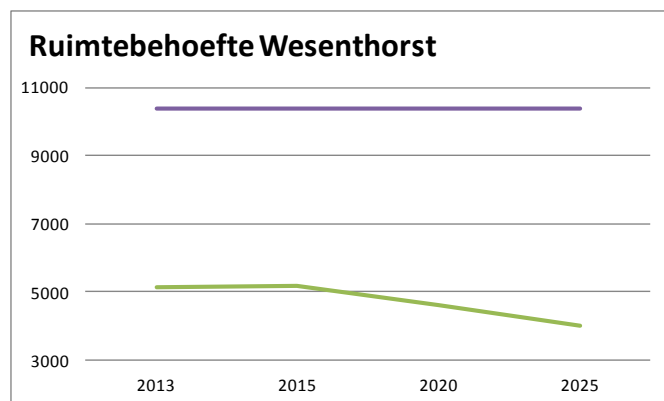
Het aantal leerlingen dat een school heeft, is bepalend voor de ruimtebehoefte van een school en de vergoeding die een school vanuit het Rijk krijgt voor de materiële instandhouding. Door een teruglopend aantal leerlingen ontstaat er steeds meer leegstand in de schoolgebouwen en loopt de vergoeding voor materiële instandhouding terug. Leegstand in schoolgebouwen is daarom niet wenselijk, omdat ook deze leegstand onderhouden moet worden (en er is dus in beginsel geen middelen voor worden ontvangen).

De daling van het aantal leerlingen heeft vanzelfsprekend ook gevolgen voor de huisvesting van het Almende College. Het schoolgebouw van de Wesenthorst in Ulft heeft een omvang van 10.387 m² bvo. Locatie Bluemers in Silvolde is kleiner en heeft een omvang van 4.195 m² bvo.

In onderstaande figuren is van beide scholen de normatieve ruimtebehoefte⁴ (groene lijn) afgezet tegen de aanwezige capaciteit (paarse lijn). Uit de figuren blijkt dat beide schoolgebouwen de komende jaren te maken krijgen met een

⁴ De ruimtebehoefte van het voortgezet onderwijs wordt berekend door een leerlinggebonden component en een vaste voet. De leerlinggebonden component is afhankelijk van de soort onderwijs, de leerweg of sector die de leerling volgt. Aangezien nu nog niet gezegd kan worden hoeveel leerlingen er in de toekomst welk soort onderwijs gaan volgen, is voor de berekening van de leerlinggebonden component de huidige verdeling van de leerlingen naar de toekomst doorgetrokken.

toenemende leegstand. De leegstand in locatie Wesenthorst is echter aanzienlijk groter dan in locatie Bluemers. Normatief gezien zouden beide locaties in het gebouw van de Wesenthorst kunnen worden gevoegd. Andersom is dit niet mogelijk, de locatie Bluemers is te klein om alle leerlingen van de locaties Wesenthorst en Bluemers te huisvesten. De overcapaciteit in de locatie Wesenthorst bedraagt op termijn circa 6.000 m² BVO, de overcapaciteit van de locatie Bluemers meer dan 1.000 m² BVO.

Opgemerkt moet worden dat in bovenstaande figuren de normatieve leegstand is weergegeven. Onbekend is waar deze leegstand zich bevindt in de lesgebouwen. Het is mogelijk dat deze leegstand niet functioneel is voor het onderwijs doordat bijvoorbeeld sprake is van ruime gangen, grote aula e.d. Zo heeft Bluemers op basis van de normatieve ruimteberekening een overcapaciteit, terwijl de school in de praktijk op dit moment een ruimtetekort heeft en maakt zij gebruik van groepsruimten in de nabij gelegen basisschool. De functionele inrichting van de locatie Bluemers is derhalve onvoldoende om het huidige onderwijsprogramma te organiseren. Hoewel uit bovenstaande figuren dus geen eenzijdige conclusies mogen worden getrokken en er altijd naar de werkelijke situatie moet worden gekeken (wat is de daadwerkelijke functionaliteit van een gebouw), kan in ieder geval wel geconcludeerd worden dat de ruimtebehoefte de komende jaren afneemt en er dus meer ruimte beschikbaar komt (functioneel of minder functioneel).

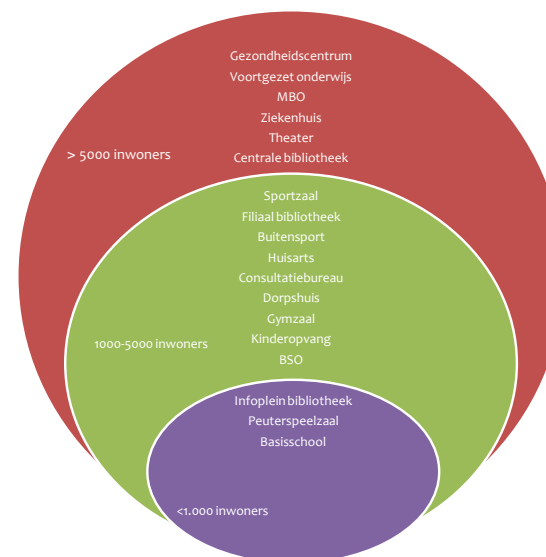
4. NORMATIEF KADER

Door een daling van het aantal leerlingen, de afnemende ruimtebehoefte, de dalende inkomsten en de stijgende kosten wil het Almende College toe naar een unielocatie voor het VMBO. In deze paragraaf wordt gekeken of er op basis van normatieve gegevens ook onderbouwingen zijn voor de omvang of het aantal voorzieningen voortgezet onderwijs in Oude IJsselstreek.

Een manier om deze beoordeling te doen is het toepassen van kengetallen op de situatie in Oude IJsselstreek. Een daarvoor te hanteren kengetal is dat van Stipo. Zij hanteren als kengetal dat per 1.000 kinderen van 12 tot 18 jaar er ongeveer 0,47 scholen voor het voortgezet onderwijs moeten zijn⁵. In de gemeente Oude IJsselstreek wonen circa 4.500 kinderen in deze leeftijdscategorie. Op basis van de norm van 0,47 school per 1.000 leerlingen kan geconcludeerd worden dat er in Oude IJsselstreek ruimte is voor ongeveer twee scholen voor voortgezet onderwijs. Op grond van dit kengetal zou gesteld kunnen worden dat het voornemen het aantal locaties terug te brengen van drie naar twee passend is. Met nadruk moet wel gesteld worden dat deze ken- of normgetallen niet kunnen en mogen functioneren als blauwdruk. De specifieke context en behoeften van de gemeente Oude IJsselstreek bepalen uiteindelijk de benodigde voorzieningen. Kengetallen kunnen alleen een richting aangeven. De feitelijke sociale, fysieke, lokale of regionale context en behoeften moeten maatgevend zijn voor het wel of niet realiseren van voorzieningen of het afstoten van bestaande voorzieningen.

⁵ Bron: Stipo 2012 (www.stipo.nl). Kengetallen gebaseerd op ervaringscijfers.

In de figuur hieronder is in beeld gebracht welke maatschappelijke voorzieningen bij hoeveel inwoners aanwezig kunnen zijn in een plaats. Ook hiervoor geldt dat de lokale situatie uiteindelijk bepalend is. In het algemeen geldt ook hoe kleiner de plaats hoe meer clustering van voorzieningen veelal plaatsvindt⁶.

⁶ Het betreft hier een schalenmodel dat M3V mede op basis van advisering op het gebied van maatschappelijk accommodatiebeleid heeft opgebouwd.

5. HERKOMST LEERLINGEN ALMENDE

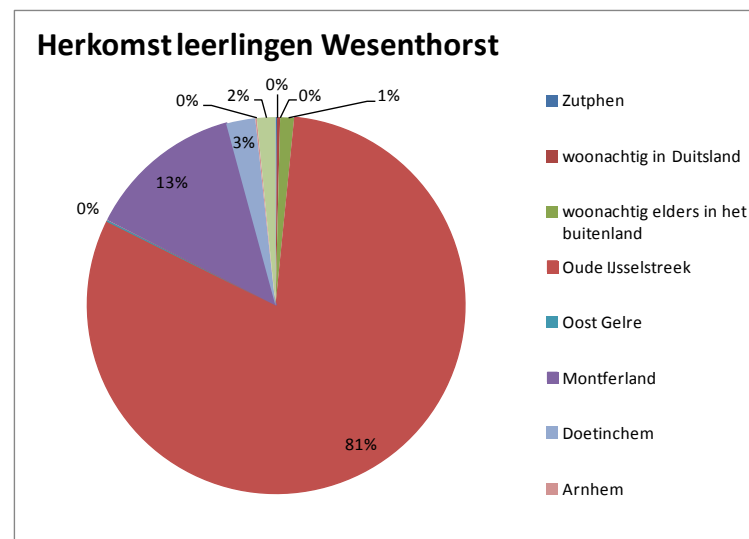
De meeste leerlingen van het Almende College komen uit de gemeente Oude IJsselstreek. Echter ook leerlingen uit de gemeenten Doetinchem, Montferland en Aalten bezoeken het Almende College.

Om te kunnen bepalen waar een eventuele unielocatie van het VMBO (het beste) gesitueerd moet worden, is het essentieel om de herkomstgebieden van de leerlingen in beeld te brengen. Een keuze voor de ene of de andere locatie leidt immers veelal tot een verschuiving van leerlingen naar andere VMBO-scholen, wanneer deze in de regio nabij zijn (hetgeen het geval is). Dit is niet wenselijk vanuit het perspectief van het Almende College en de gemeente Oude IJsselstreek. Voorkomen moet worden dat door een locatiekeuze er een versterkte neerwaartse spiraal optreedt voor bepaalde opleidingen of in totaliteit. Het realiseren van een unielocatie voor het VMBO moet voor het Almende College en ook de gemeente zo min mogelijk leiden tot het weglekken van leerlingen naar andere scholen voor voortgezet onderwijs omdat daarmee bepaalde opleidingen sterk onder druk komen te staan (en daarmee indirect het gehele Almende College). Dit kan leiden tot een verschraving van het voorzieningenniveau.

Overigens moet opgemerkt worden dat wanneer er wel een verschuiving van leerlingen plaatsvindt naar andere scholen in de omgeving, deze scholen nog wel vallen onder hetzelfde schoolbestuur, namelijk Stichting Achterhoek VO. Geconcludeerd kan worden dat de leerlingen weliswaar dan niet meer het Almende College bezoeken, maar ze blijven onderdeel uitmaken van scholen die ressorteren onder hetzelfde schoolbestuur.

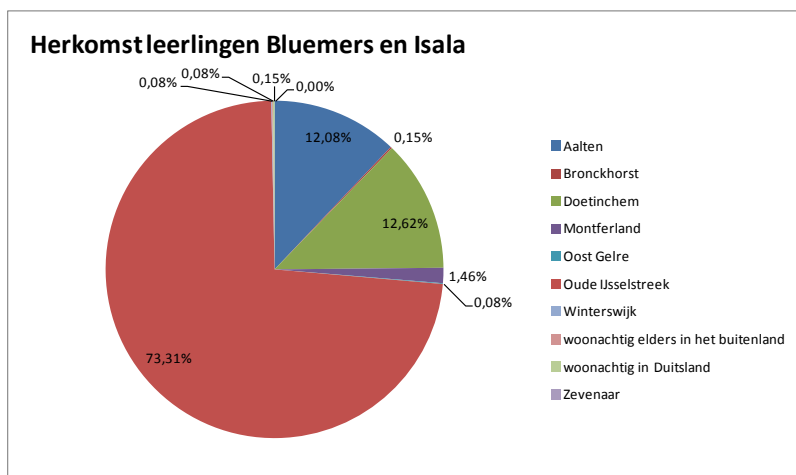
5.1. LOCATIE WESENTHORST ULFT

Uit de leerlingengegevens van 1 oktober 2012 blijkt dat ruim 80 procent van de leerlingen van de Wesenthorst uit de gemeente Oude IJsselstreek komt en dan met name uit de kernen Ulft en (het zuidelijker gelegen) Gendringen. De overige leerlingen komen vooral uit de gemeente Montferland. In onderstaand schema is de herkomst gemeente van de leerlingen weergegeven.

5.2. LOCATIES BLUEMERS EN ISALA SILVOLDE⁷

Net zoals de locatie Wesenthorst komen ook de leerlingen van Bluemers en Isala voornamelijk uit de gemeente Oude IJsselstreek (73 procent) en in het bijzonder uit Silvolde en Uift. Opvallend is dat in tegenstelling tot locatie Wesenthorst slechts 1,5 procent van de leerlingen uit Montferland kiest voor Bluemers of Isala. Naast de gemeente Oude IJsselstreek komen de meeste leerlingen uit de gemeenten Doetinchem en Aalten.

In onderstaande tabel zijn de woonplaatsen van leerlingen van alle drie de locaties naast elkaar gezet.

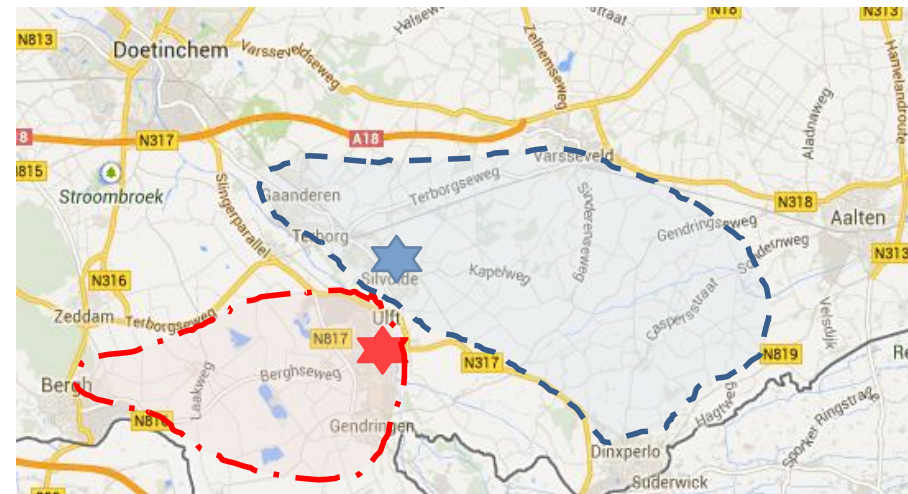
Gemeente	Plaatsnaam	Wesenthorst	Bluemers en Isala
Aalten	Dinxperlo	1,6%	10,3%
	Aalten		0,3%
	De Heurne		1,5%
Arnhem	Arnhem	0,1%	
Bronckhorst	Halle		0,2%
Doetinchem	Doetinchem	0,1%	0,5%
	Gaanderen	2,4%	12,2%
Montferland	Azewij	2,5%	1,4%
	Didam	0,1%	
	s Heerenberg	8,0%	
	Stokkum	2,6%	
	Velthuisen		0,1%
Oost-Gelre	Lichtenvoorde	0,1%	
	Harreveld		0,1%
Oude IJsselstreek	Breedebroek	1,1%	3,1%
	Etten	1,6%	5,9%
	Genderingen	15,5%	5,2%
	Heelweg		1,2%
	Megchelen	2,6%	2,1%
	Netterden	1,8%	0,9%
	Silvolde	6,3%	18,3%
	Sinderen	0,1%	2,1%
	Terborg	2,9%	11,5%
	Uift	43,9%	13,5%
	Varsselder	3,3%	0,9%
	Varsseveld	1,1%	7,1%
	Voorst	0,5%	0,9%
	Westendorp		0,9%
	Zutphen	Zutphen	0,1%
Winterswijk	Winterswijk		0,1%
Buitenland		1,5%	0,3%

⁷ In de gegevens van DUO is geen onderscheid gemaakt tussen de leerlingen van het Isala en Bluemers. De percentages zijn derhalve gebaseerd op de herkomstgegevens van leerlingen van beide schoollocaties voor de klassen 1 tot en met 4.

Uit de tabel komen de volgende verschillen naar voren, waarbij wel opgemerkt moet worden dat er niet helemaal een eerlijke vergelijking kan worden gemaakt omdat ook de havo/vwo leerlingen uit de eerste vier klassen van het Isala zijn meegenomen⁸:

- meer leerlingen uit Dinxperlo gaan naar Bluemers of Isala in Silvolde dan naar de locatie Wesenthorst in Ulft;
- leerlingen uit Gaanderen gaan naar Bluemers of Isala en aanzienlijk minder naar de Wesenthorst;
- leerlingen uit de gemeente Montferland en dan met name uit 's Heerenberg kiezen eerder voor de locatie Wesenthorst dan voor Bluemers of Isala;
- meer leerlingen kinderen uit Gendringen gaan naar locatie Wesenthorst dan naar Bluemers of Isala. Kinderen uit Silvolde, Terborg, Varsseveld en Etten kiezen eerder voor Bluemers of Isala.

In onderstaande figuur is bovenstaande in beeld gebracht. Gesteld kan worden dat de Oude IJssel een natuurlijke grens is voor de schoolkeuzes van leerlingen. Leerlingen ten zuiden van de Oude IJssel blijken meer te kiezen voor de Wesenthorst in Ulft. Leerlingen ten noorden van de rivier gaan vaker naar Bluemers of het Isala in Silvolde. Met deze natuurlijke 'barrière' dient rekening te worden gehouden bij de locatiekeuze voor de unilocatie VMBO. Het verplaatsen van een locatie betekent veelal verlies aan leerlingen, waarbij het complex is de omvang hiervan in te schatten. De eventuele weglek van leerlingen is afhankelijk van meerdere factoren.

⁸ Nader overleg met Almende College is gewenst om een preciezer beeld te vormen.

6. ONDERZOEK SCHOOLKEUZE & LEERLINGENSTROMEN

Het bepalen van de plek van de unielocatie is een afweging van verschillende factoren. Bijvoorbeeld op basis van leerlingenstromen, de ruimtelijke mogelijkheden en/of de financiële aspecten. Echter, ook onderzoeken naar leerlingenstromen en schoolkeuzes kunnen hierbij worden meegenomen. In deze paragraaf wordt ingegaan op deze onderzoekscontext, waarbij geprobeerd is een vertaling te maken naar de situatie van het Almende College.

6.1. BEREIKBAARHEID EN SCHOOLKEUZE

Uit onderzoek⁹ van het SCP blijkt dat het overgrote deel van de leerlingen kiezen voor een school die het meest dichtbij is. Dat komt omdat de meeste leerlingen in het voortgezet onderwijs per fiets reizen. De oriëntatie voor het volgen van voortgezet onderwijs beperkt zich daarom veelal tot de voorzieningen in de eigen gemeente dan wel de naastgelegen gemeenten. Voor het Almende College betekent dit dat een unielocatie op een plek moet komen te staan waar de meeste kinderen worden bereikt die zijn aangewezen op de fiets als vervoermiddel. Een locatie waar ook het voedingsgebied het grootste is. In de volgende paragraaf wordt hier verder op ingegaan.

6.2. AANWEZIGHEID SCHOOL EN ECONOMISCHE VITALITEIT

Er is weinig onderzoek gedaan naar de relatie tussen de economische vitaliteit van een dorp en de aanwezigheid van een school. Uit deze onderzoeken kan niet eenduidig worden geconcludeerd dat dorpen, die hun school verliezen minder aantrekkelijk

⁹ De dorpenmonitor, Sociaal Cultureel Planbureau 2013

worden. Wel blijkt uit buitenlands onderzoek dat dorpen met (basis)scholen sociaaleconomisch vitaler zijn. Uit recent onderzoek naar de economische vitaliteit van dorpen in Zeeland blijkt echter dat in tegenstelling tot buitenlands onderzoek het ontbreken van scholen geen obstakel is voor de economische vitaliteit van het dorp¹⁰. In die zin is op basis van onderzoek geen eenduidige conclusie te trekken over de sociaaleconomische betekenis van een onderwijsvoorziening voor de vitaliteit van een kern.

In relatie hiermee wordt ook vaak gesproken over de waarde van een onderwijsvoorziening als vestigingsfactor in een plaats of gebied. Uit onderzoek blijkt veelal dat de aanwezigheid van een onderwijsvoorziening een van de vele factoren voor het vestigen van bedrijven en personen, maar veelal niet een doorslaggevende. Bedrijfsfactoren, vervoers- en mobiliteitsfactoren, kostenfactoren, arbeidsfactoren zijn veelal zwaarwegender dan persoonlijke factoren en factoren die met de levensstandaard te maken hebben, waaronder opleidingsmogelijkheden, culturele en vrije tijdsomogelijkheden (omdat er veelal bereidheid is voor deze aspecten te reizen). De aanwezigheid van voorzieningen voor voortgezet onderwijs in de gemeente an sich is dan veelal al voldoende in plaats van het eventuele onderscheid tussen twee kernen van een gemeente wat betreft de VO-scholen.

¹⁰ Sluit de school, sluit het dorp? (Scoop, 2012)

- **BESTEDING VMBO-SCHOLIEREN**

Uit onderzoek van het Nibud blijkt dat 15- 16 jarige VMBO scholieren gemiddeld circa € 150 per maand hebben te besteden¹¹. De meeste scholieren geven geld uit aan snoep en snacks, maar het meeste geld gaat naar kleding en schoenen. Aan snoep en snacks geven scholieren gemiddeld maandelijks € 17 uit, aan kleding en schoenen circa € 45. De verwachting is dat scholieren snoep en snacks vooral op school kopen. Kleding en schoenen worden waarschijnlijk gekocht in de eigen woonplaats dan wel in grote plaatsen in de regio (Arnhem, Doetinchem). Hoewel in het kader van deze second opinion niet nader onderzocht, kan verondersteld worden dat de middenstand in geringe mate profiteert van de aanwezigheid van een school in Silvolde of Ulft. Dat geldt o.i. in elk geval voor de besteding van scholieren aan snoep en snacks. Voor kleding is dit moeilijker te beoordelen. Verwacht wordt dat jongeren veelal aangewezen zijn op Doetinchem (of Arnhem) voor kleding.

De gemeente Oude IJsselstreek vreest dat wanneer de locatie Wesenthorst uit Ulft verdwijnt, het centrum van de stad zal verzwakken. Op basis van onderzoek is er echter geen aanleiding om te denken dat het mogelijke vertrek van de locatie Wesenthorst van grote invloed is op de economische vitaliteit van Ulft. Het zou anderszins ook niet goed zijn als de middenstand hoofdzakelijk zou ‘teren’ op een leerlingenpopulatie van ‘slechts’ ongeveer 1.000 leerlingen per kern (Silvolde en Ulft). Verwacht wordt dat de middenstand minimaal profiteert van de aanwezigheid van de school. De invloed van de school op de economie van de stad zal o.i. daarom beperkt zijn of niet van existentieel belang voor de middenstand.

Er zijn ook geen voorbeelden bekend van kernen, dorpen waar door het vertrek van een voorziening voor voortgezet onderwijs de sociaaleconomische vitaliteit (sterk)

¹¹ Nibud, scholierenonderzoek 2012-2013 (mei 2013)

verminderd of de leefbaarheid en levendigheid (sterk) verslechterd. In het verleden zijn er in diverse plaatsen voormalige mavo's opgeheven of opgegaan in grotere scholengemeenschappen. Het vertrek hiervan heeft geen causaliteit met het verslechteren van de leefbaarheid en sociaaleconomische vitaliteit.

Voorkomen moet wel worden dat het gebouw van de Wesenthorst leeg komt te staan. Een leeg gebouw trekt vandalisme aan. Dit gaat veelal ten koste van de leefbaarheid van een omgeving. Dit betekent dat bij het mogelijk vrijkomen van locatie Wesenthorst het gebouw een herbestemming moet krijgen, dan wel moet worden gesloopt. Dit zelfde geldt overigens ook voor de locatie van Bluemers, wanneer deze wordt afgestoten. Bij het ontbreken van (perspectief op) herbestemming verdient het aanbeveling in deze tijd deze locaties zo snel mogelijk te herontwikkelen hetgeen betekent sloop en ontwikkeling openbare ruimte (parkeren, groen, spelen e.d.).

6.3. AANWEZIGHEID SCHOOL EN LEEFBAARHEID

In diverse publicaties, artikelen wordt het belang van voorzieningen voor de leefbaarheid ook genuanceerd. Door immers de toegenomen mobiliteit zijn veel voorzieningen buiten het dorp of stad ook veel beter bereikbaar geworden. Voor de leefbaarheid van een dorp of stad hoeft een voorziening daarom niet in het dorp zelf aanwezig te zijn, maar ook weer niet te ver weg. Dit geldt ook voor scholen. Hierbij geldt ook nog dat scholen niet voor iedereen hetzelfde “nut” hebben. Voor 65 plussers is het immers niet belangrijk of een school nu dichtbij of ver weg gelegen is. Onderzoek van de UvA geeft ook aan dat voorzieningen (daarbij gaat het om diverse maatschappelijke voorzieningen) veelal het resultaat zijn van vitaliteit in plaats van een voorwaarde voor vitaliteit en leefbaarheid¹². De UvA concludeert in haar onderzoeken

¹² “Wat houdt een (krimpend) dorp leefbaar en vitaal”, dr. F. Thissen, Universiteit van Amsterdam.

naar leefbaarheid van (kleine) kernen en dorpen dat het een mythe is dat leefbaarheid kan worden gestimuleerd door de voorzieningen te behouden. Ze adviseert vooral te investeren in sociaal kapitaal.

Voor Ulft en/of Silvolde betekent dit dat een eventueel vertrek van de VMBO locatie weinig tot geen invloed zal hebben op de leefbaarheid van de betreffende kern. De unielocatie blijft immers op een bereikbare plek voor de inwoners liggen. Gelet op de vergrijzende bevolking van de gemeente Oude IJsselstreek wordt bovendien het “nut” van de aanwezigheid van een school steeds kleiner. Daarnaast geldt ook hier de hiervoor gemaakte opmerking over de aanwezigheid van een VO-voorziening als vestigingsfactor.

7. VMBO SCHOLEN IN DE REGIO

Uit onderzoek blijkt dat de schoolkeuze voor het voortgezet onderwijs hoofdzakelijk bepaald wordt door de bereikbaarheid van de school. Vooral leerlingen van het VMBO kiezen veelal de school die het meest dichtbij is (de kortste en snelste fietsafstand). Specifiek voor het Almende College betekent dit dat de unielocatie op een plek moet komen, die voor de meeste leerlingen goed te bereiken is. Het weglekken van leerlingen naar andere scholen in de regio moet zoveel mogelijk worden voorkomen.

In de omgeving van de gemeente Oude IJsselstreek zijn diverse voortgezet onderwijs scholen aanwezig. De VMBO scholen zijn op nevenstaande kaart weergegeven. Uit de kaart blijkt dat er in de regio 11 VMBO scholen zijn. In de matrix hieronder zijn de fietsafstanden in minuten tussen de plaatsen en de scholen weergegeven.

	Dinxperlo	De Heurne	Gaanderen	Azewijn	s Heerenberg	Stokkum	Breedenbroek	Etten	Genderingen	Heelweg	Megchelen	Netterden	Silvolde	Sinderen	Terborg	Uift	Varsselder	Varsseveld	Voorst	Westendorp
Wesenthorst Uift	35	32	23	22	36	49	24	18	8	47	22	47	11	22	20	x	7	31	13	31
Bluemers Silvolde	30	34	14	30	43	49	26	15	19	37	33	35	x	20	10	11	16	24	17	21
Schaersvoorde Dinxperlo	x	9	48	58	71	101	10	52	36	48	32	53	30	22	44	35	45	37	26	47
Schaersvoorde Aalten	34	25	62	80	93	99	38	64	69	35	65	86	49	30	60	56	65	32	45	42
Doetinchem	63	65	21	41	41	45	59	24	47	44	60	50	33	51	27	44	38	44	51	31

Het Almende College geeft aan dat de leerlingenstromen vanuit 's Heerenberg, Azewijn, Stokkum, Heelweg, Westendorp, Gaanderen, Varsseveld, Breedenbroek en Dinxperlo het meest vestigingsgevoelig zijn. Op basis van bovenstaande tabel en van het uitgangspunt dat VMBO-leerlingen naar de meest dichtbijstaande school gaan, mag het volgende worden aangenomen.

- **'S HEERENBERG, AZEWIJN EN STOKKUM**

De locatie Wesenthorst heeft relatief veel leerlingen uit de gemeente Montferland. Er zitten nu 101 kinderen uit de gemeente Montferland op deze locatie; 19 uit Azewijn, 1 uit Didam, 61 uit 's Heerenberg en 20 uit Stokkum. Aangenomen mag worden dat wanneer de locatie Wesenthorst wegvalt, een groot deel van deze leerlingen naar het Bluemers in Silvolde gaan omdat dit dan de meest dichtstbijzijnde VMBO school is (mits er goede fietspaden aanwezig zijn).

- **HEELWEG**

Een klein deel van de VMBO leerlingen uit Heelweg gaat naar het Bluemerscollege in Silvolde. Aangenomen mag worden dat wanneer locatie Bluemers verdwijnt, deze leerlingen niet meer naar het Almende College gaan. Het Schaersvoorde College in Aalten is dan waarschijnlijker als schoollocatie omdat deze dichterbij is.

- **WESTENDORP**

Ruim 3 procent van de leerlingen van het Bluemers komt uit Westendorp, tegen 1 procent die naar locatie Wesenthorst gaat. Aangezien Doetinchem net zo ver fietsen is als Ulft, is de kans groot dat de leerlingstroom uit Westendorp verschuift naar Doetinchem wanneer locatie Bluemers wordt opgeheven.

- **GAANDEREN**

Een deel van de leerlingen van het Bluemerscollege komt uit Gaanderen. Gelet op de nabijheid van Doetinchem zal een unielocatie van het Almende college in Ulft betekenen dat deze leerlingen naar Doetinchem gaan in plaats van naar Ulft. Het Almende College raakt de leerlingen uit Gaanderen dan hoogstwaarschijnlijk kwijt.

- **VARSEVELD**

Voor leerlingen uit Varsseveld ligt het Bluemerscollege het meest dichtbij. Wanneer de locatie Bluemers verhuist naar Ulft, is de kans aanwezig dat leerlingen uit Varsseveld eerder kiezen voor een school in Aalten dan de school in Ulft. Gelet op het percentage leerlingen uit Varsseveld dat nu in Ulft naar school gaat (1,1%), lijkt het voor de hand liggend dat meer leerlingen besluiten om in Aalten naar school te gaan.

- **BREEDENBROEK**

Gelet op de afstanden hebben de leerlingen uit Breedenbroek de mogelijkheid om zowel in Silvolde, Ulft, Dinxperlo of Aalten naar het voortgezet onderwijs te gaan. Onzeker is daarom wat de gevolgen van een unielocatie van het Almende College in Ulft of in Silvolde voor de leerlingstroom uit Breedenbroek zijn.

- **DINXPERLO**

Uit de herkomstgegevens van de leerlingen blijkt dat kinderen uit Dinxperlo eerder kiezen voor het Almende College in Silvolde dan voor Ulft. Hoewel het verschil in fietsafstand minimaal is, lijkt het daarom meer voor de hand te liggen dat leerlingen bij een unielocatie in Ulft eerder kiezen voor het Schaersvoorde in Aalten dan voor het Almende College in Ulft. Bovendien biedt het Schaersvoorde in Dinxperlo zelf ook VMBO-tl en onderbouw VMBO beroepsgericht en kader aan.

7.2. CONCLUSIE

Op basis van bovenstaande kan geconcludeerd worden dat het voedingsgebied en daarmee ook het mogelijke wegleffect van leerlingen van locatie Bluemers groter is dan de locatie Wesenthorst in Uift. Op locatie Bluemers en Isala zitten¹³:

- 158 kinderen uit Gaanderen;
- 92 kinderen uit Varsseveld;
- 134 kinderen uit Dinxperlo.

Deze leerlingen zou het Almende College bij een locatiekeuze in Uift, als gekeken wordt naar afstanden, kunnen gaan verliezen als de locatie Bluemers wordt gesloten. Het gaat dan om circa 350 à 400 leerlingen.

Voor de leerlingen die in Uift op school zitten, zijn er minder alternatieve scholen dichterbij dan voor de leerlingen die op het Bluemers zitten. Wanneer gestreefd wordt naar zo min mogelijk verschuivingen in leerlingstromen zou daarom gekozen moeten worden voor een unielocatie in de omgeving van Bluemers dan wel in de kern Silvolde. Dit lijkt te resulteren in zo weinig mogelijk weglek van leerlingen naar andere VMBO-scholen in de regio.

¹³ De gegevens kunnen niet gesplitst worden omdat deze bij elkaar zijn opgeteld in het databestand van DUO; de gegevens zijn dus iets vertekend en het betreft alleen de klassen 1 tot en met 4.

8. FINANCIËN

De keuze voor de unielocatie van het VMBO is niet alleen afhankelijk van de herkomst van de leerlingen en de verwachte verschuivingen hierin. Ook de financiële aspecten van de locatiekeuze spelen een belangrijke rol. In deze paragraaf worden deze financiële aspecten beschreven.

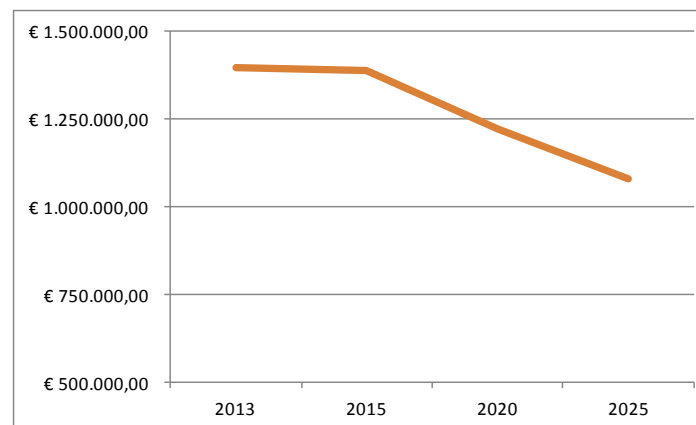
8.1. FINANCIËN ALMENDE COLLEGE

Scholen in het voortgezet onderwijs ontvangen van het rijk één lumpsumbudget voor personele en materiële instandhouding. Het schoolbestuur verdeelt deze middelen over de scholen van haar bestuur. Het grootste deel van het budget dat de schoolbesturen ontvangen, is voor personeelskosten. Dit is circa 85 % procent van de totale lumpsum. Ongeveer 15 % is bedoeld voor materiële instandhouding. De materiële bekostiging bestaat uit een bedrag per school en een bedrag per leerling. Het bedrag per school is voor alle scholen gelijk ongeacht de omvang en richting. Het bedrag per leerling is afhankelijk van de schoolsoort, de afdeling en de leerjaren. De materiële bekostiging is bedoeld voor exploitatie, schoonmaak, groot- en klein onderhoud en instandhouding van de gebouwen. Algemeen geldt dat hoe ouder een gebouw is, hoe meer geld er aan onderhoud moet worden besteed.

De inkomsten van het Almende College gaan (vanzelfsprekend) dalen omdat het aantal leerlingen afneemt. In nevenstaande figuur is een schatting weergegeven van de hoogte van de vergoeding voor de materiële instandhouding voor de komende jaren¹⁴. Hierbij is uitgegaan van de vergoeding voor materiële instandhouding in 2013 die is doorgetrokken naar de komende jaren.

¹⁴ Deze schatting is berekend op basis van de verwachte leerlingendaling de komende jaren.

Aangezien de kosten voor de materiële instandhouding door ouderdom van de gebouwen gaan toenemen, wordt de druk op de financiën van het Almende College steeds groter.

Het afstoten van één gebouw lijkt of is o.i. daarom onvermijdelijk. Bovendien kunnen door het afstoten van één locatie de overheadkosten worden verkleind. Volgens het Almende College levert dit een besparing op van circa € 300.000. Bovendien kunnen door het samenvoegen van de twee VMBO locaties groepen efficiënter georganiseerd worden. Dit levert een mogelijke besparing op van ongeveer € 260.000.

8.2. GEBOUWGEGEVENS

- **LOCATIE WESENTHORST**

Het gebouw van de locatie Wesenthorst dateert uit 1985. In 1993 en 1999 hebben er nog diverse verbouwingen plaatsgevonden. Het gebouw ligt op een perceel van 13.940 m² en heeft een oppervlakte van 10.378 m² bruto vloeroppervlakte (BVO).

Er is geen boekwaarde meer voor het gebouw. De verbouwingen uit 1993 en 1999 zijn door het schoolbestuur gefinancierd. Hiervan is de boekwaarde nog slechts € 30.000. De huisvestingslasten bedragen € 15,49 per m². Uitgaande van bovengenoemd BVO bedragen de totale huisvestingslasten € 160.755.

Op de locatie Wesenthorst is ook een sportzaal aanwezig. Deze sportzaal biedt echter op dit moment te weinig ruimte om voldoende bewegingsonderwijs te geven. Er wordt extra ruimte gehuurd.

Het schoolgebouw verkeert volgens het Almende College in voldoende of goede technische staat van onderhoud. In het meerjaren onderhoudsplan is voor de komende 10 jaar € 105.000,- aan onderhoudswerkzaamheden opgenomen. Onbekend is of het gebouw voldoet aan de eisen die het huidige onderwijs stelt aan een gebouw (functionele staat van onderhoud c.q. geschiktheid).

Normatief is het gebouw groot genoeg om zowel de leerlingen van de locatie Wesenthorst als de locatie Bluemers te huisvesten. Op dit moment is er al veel leegstand in de school, welke deels wordt opgelost door het huisvesten van HAVO-d klassen en de centrale schoolorganisatie in De Wesenthorst. Tevens is er een technieklokaal voor het primair onderwijs in de school gerealiseerd. Wanneer de locatie

de Wesenthorst in stand wordt gehouden (en er meer leerlingen worden gehuisvest), zijn waarschijnlijk functionele aanpassingen nodig zijn¹⁵.

De locatie van Wesenthorst is gesitueerd tegen het centrum van Ulft, pal naast zwembad De Blenk. De toekomst van dit zwembad is onzeker. Wanneer het zwembad wordt gesloten, zal het terrein gesaneerd worden. Een eventuele verplaatsing van de locatie Wesenthorst betekent dat een grote ruimte herbestemd moet worden. De locatie heeft gezien de ligging potentie, maar gezien de huidige economische situatie, de bevolkingskrimp en de vele locaties in en om het centrum van Ulft die nog om verdere invulling vragen, zijn de mogelijkheden voor herbestemming waarschijnlijk erg beperkt (anders dan openbare – groene – ruimte).

- **LOCATIE BLUEMERS**

Het gebouw van Bluemers dateert uit 1964 en is verbouwd in 1979, 2002 en 2006. Het gebouw ligt op een perceel van 6.492 m² en heeft een omvang van 4.195 m² BVO. Het gebouw heeft geen eigen sportvoorziening.

De verbouwing en uitbreiding van het schoolgebouw in 2002 zijn door de gemeente gefinancierd. De gemeentelijke boekwaarde van het gebouw is daarom in vergelijking met de locatie De Wesenthorst nog relatief hoog, namelijk € 1.250.852. De verbouwing in 2006 is door het schoolbestuur gefinancierd. Hiervan is de boekwaarde € 430.000. De huisvestingslasten bedragen € 17,04 per m², waardoor de totale jaarlijkse huisvestingslasten € 71.482 bedragen.

¹⁵ In het kader van deze second opinion heeft er geen onderwijskundige schouw plaatsgevonden. Het verdient aanbeveling dit in een volgende fase toen voor een gefundeerder besluit over de diverse locaties.

De locatie Bluemers is goed onderhouden. In het MOP is voor de komende 10 jaar een bedrag van € 45.000 opgenomen. Niet bekend is of het gebouw voldoet aan de eisen die het huidige onderwijs stelt aan een gebouw.

De locatie Bluemers is te klein om ook de leerlingen van de locatie Wesenthorst op te vangen. Momenteel bestaat er al een ruimtetekort. Wanneer de locatie Wesenthorst bij Bluemers wordt ondergebracht, betekent dit dat een uitbreiding van circa 5.000 m² BVO nodig is. De kosten hiervoor bedragen circa € 5,5 miljoen. Gezien de ligging van de locatie en de huidige beperkte buitenruimte lijkt het onwaarschijnlijk dat uitbreiding op deze locatie mogelijk is. Uitbreiding betekent hoogstwaarschijnlijk dat er extra bouwlagen moeten worden gerealiseerd. Er is niet onderzocht of dit constructief mogelijk is en qua bestemmingsplan. Het Bluemers College ligt in een bebouwde omgeving vlakbij een basisschool en het Isala College. Wanneer het Bluemers College wordt afgestoten, ontstaat ruimte die in de toekomst anders kan worden ingezet. Gelet echter op de locatie van de school is het nog onzeker op welke manier herbestemming zou kunnen plaatsvinden.

Bovenstaande is in onderstaande tabel samengevat.

	Wesenthorst	Bluemers
Bouwjaar	1985,1993 en 1999	1964,1979,2002 en 2006
Omvang	10.378 m ²	4.195 m ²
Perceel	13.940 m ²	6.492 m ²
Boekwaarde gemeente	-	€ 1.250.852
Boekwaarde bestuur	€ 30.000	€ 430.000
Huisvestingslasten	€ 160.755	€ 71.482
MOP	€ 105.000	€ 45.000

- **NIEUWBOUW**

Een mogelijkheid is het realiseren van een nieuwe locatie voor het VMBO. Op basis van 1.000 leerlingen vraagt dit een investering van circa € 14 miljoen. Gezien de huidige tijd van economische krimp en het feit dat de twee achterblijvende locaties niet op korte termijn herontwikkeld kunnen worden, lijkt het realiseren van nieuwbouw niet eenvoudig dan wel realistisch. Vanuit schoolbestuurlijke overwegingen – optimalisering exploitatie, onderwijskundige vernieuwing – is dit een te prefereren optie.

- **NIEUWBOUW GEFASEERD**

Vanuit de wens om te komen tot optimalisering van de huisvesting in de vorm van bij elkaar gelegen locaties, kan ook overwogen worden de hiervoor genoemde vervangende nieuwbouw van circa 5.000 m² BVO als afzonderlijke locatie nabij het huidige Isala College te realiseren, waartoe wellicht door herstructurering van de sportvelden mogelijkheden komen. Dit mede vanwege de beperkte mogelijkheden of onmogelijkheden de huidige locatie Bluemers uit te breiden. De huidige locatie Bluemers wordt dan vooralsnog in stand gehouden. De onderwijsvoorzieningen zijn dan in elkaars nabijheid gesitueerd maar vooralsnog wel in drie locaties, waarvan de nieuwe locatie voor VMBO en het Isala op onderdelen kunnen functioneren als een unilocatie. Op termijn zou ook de huidige locatie Bluemers wellicht kunnen worden vervangen waardoor alle voorzieningen zijn gehuisvest op de ‘campus’ Almende College. Dit zou eventueel een ontwikkelingsperspectief kunnen zijn dat gefaseerd wordt ontwikkeld.

8.3. CONCLUSIE

De schoolgebouwen van het Almende College en dan specifiek de gebouwen van de locaties Wesenthorst en Bluemers zijn technisch gezien verouderd (maar weliswaar voldoende tot goed onderhouden)¹⁶. De onderhoudslasten en huisvestingslasten zijn hoog. Door dalende inkomsten en toenemende kosten voor de huisvesting lijkt het onvermijdelijk om twee VMBO locaties samen te voegen tot één unielocatie.

Wanneer de unielocatie in Ulft bij locatie Wesenthorst wordt gerealiseerd, is er normatief gezien geen uitbreiding van het gebouw nodig. Het gebouw heeft normatief gezien voldoende capaciteit om alle VMBO leerlingen te huisvesten. Uitbreidingskosten lijken hier dus niet aan de orde (tenzij sprake is van een zeer nadelige bruto-netto verhouding), wellicht alleen kosten voor functionele aanpassingen van het gebouw.

Concentratie van de unielocatie in Silvolde bij locatie Bluemers, betekent dat uitbreiding van het gebouw noodzakelijk is. De locatie Bluemers heeft normatief onvoldoende capaciteit voor de huisvesting van alle VMBO leerlingen. Een eventuele uitbreiding vraagt circa € 5 miljoen aan investeringskosten. Hoogstwaarschijnlijk is uitbreiding op de locatie Bluemers niet mogelijk doordat er zeer beperkte buitenruimte is. Wanneer er draagvlak is voor concentratie van het VMBO in de kern Silvolde kan overwogen worden de aanvullende huisvesting voor het VMBO nieuw te realiseren naast of nabij het Isala College. De locatie Bluemers blijft dan vooralsnog in stand. Wellicht dat op termijn dan verdere concentratie plaats kan vinden op of nabij de locatie Isala College.

Het bouwen van een geheel nieuwe locatie voor het VMBO is erg kostbaar. De stichtingskosten worden nu geschat op zo'n € 14 miljoen. Dit lijkt niet haalbaar in de huidige economische omstandigheden.

¹⁶ Een nadere onderwijskundige (functionele) en technische schouw zal over de toekomstwaarde van de beide locatie meer duidelijkheid moeten geven.

9. SCENARIO'S

In de gesprekspaper is een aantal scenario's beschreven voor de toekomst van het VMBO in de gemeente Oude IJsselstreek. In deze paragraaf wordt op deze scenario's verder ingegaan en worden de voor- en nadelen beschreven.

9.1. SCENARIO NIETS DOEN

De eenvoudigste (en voor de gemeente meest goedkoopste oplossing) is het in stand houden van zowel de locatie Wesenthorst als de locatie Bluemers. Dit betekent dat er geen sprake is van nieuwbouw, uitbreiding of herbestemming van locaties.

Hoewel het voor de gemeente financieel de meest gunstige oplossing is, geldt dit niet voor het Almende College. Door een krimp van het aantal leerlingen dalen de inkomsten vanuit het Rijk. Door stijgende onderhoud,- en personeelskosten is er daarom steeds minder geld over voor het primaire proces. Het in stand houden van drie locaties gaat daarom ten kosten van de kwaliteit van het onderwijs. De vraag is of het mogelijk blijft om het huidige onderwijsaanbod te kunnen blijven aanbieden. Hierdoor ontstaat een vicieuze cirkel omdat de kwaliteit en het aanbod van het onderwijs van invloed is op de aantrekkingskracht van leerlingen en daarmee op de inkomsten van het rijk.

Het scenario niets doen heeft de volgende voor- en nadelen.

Voordelen:

- Er hoeven geen uitbreidingen of nieuwe locaties te worden gerealiseerd.
- De bestaande voorzieningenstructuur blijft in stand; in zowel Ulft als Silvolde is een aanbod aan VMBO.
- Geen grootschalige VMBO locatie met circa 1.000 leerlingen.

Nadelen:

- De onderwijsgebouwen zullen (nog meer) te maken krijgen met leegstand.
- Het VMBO in de gemeente Oude IJsselstreek blijft versnipperd aanwezig.
- Financieel zijn drie locaties niet aantrekkelijk voor het Almende College. De huisvestingslasten stijgen, terwijl de inkomsten afnemen. Ook zal een steeds groter deel van de inkomsten aan overhead worden besteed.
- Het in stand houden van drie locaties betekent een verschraling van de kwaliteit van het onderwijs omdat er steeds minder middelen zijn voor het primaire proces.
- Niet ondenkbeeldig is dat door het handhaven van twee locaties op termijn VMBO opleidingen afgestoten moeten worden omdat ze bedrijfseconomisch en onderwijskundig niet meer verantwoord zijn. Voor zowel de gemeente als Almende College betekent dit een verschraling van het lokale onderwijsaanbod.

9.2. SCENARIO UNIELOCATIE WESENTHORST, ULFT

Om te komen tot een unielocatie voor het VMBO kan er voor worden gekozen om de locatie Bluemers te sluiten en te verplaatsen naar de locatie Wesenthorst in Ulft. De locatie Wesenthorst is normatief groot genoeg is, er hoeft geen uitbreiding plaats te vinden¹⁷. Wel zullen er waarschijnlijke functionele aanpassingen gedaan moeten worden.

¹⁷ Een onderwijskundige (functionele) schouw is nodig om de (on)mogelijkheden van de locatie voor het betreffende aantal leerlingen in beeld te brengen.

Dit scenario heeft de volgende voordelen:

- Het afstoten van de locatie Bluemers betekent dat de huisvestingskosten voor het Almende college afnemen.
- Er is sprake van een geringere overhead voor het Almende College waardoor ook deze kosten dalen.
- De leegstand in de locatie Wesenthorst wordt opgelost.
- Er hoeft in beginsel geen uitbreiding van een gebouw plaats te vinden; wel dienen hoogstwaarschijnlijk functionele aanpassingen plaats te vinden.
- De kernen Ulft en Silvolde behouden allebei een voorziening voor voortgezet onderwijs; Ulft VMBO beroepsgericht en tl, Silvolde HAVO/VWO.

De nadelen zijn:

- Het verplaatsen van Bluemers naar Ulft betekent hoogstwaarschijnlijk dat leerlingen ten noorden van de Oude IJssel niet meer kiezen voor het Almende College, maar voor VMBO scholen die dichterbij liggen. Een verlies van het aantal leerlingen, betekent voor het Almende college een daling van de inkomsten van het Rijk. Het wordt hierdoor voor het Almende complexer bepaalde opleidingen in stand te houden. Naast de effecten van krimp kan dit leiden tot extra daling van het aantal leerlingen.
- De mogelijkheden voor herbestemming van de locatie Bluemers zijn onzeker.
- Zowel de gemeente als het Almende College hebben nog relatief hoge boekwaarden op het gebouw Bluemers staan.
- Het sluiten van locatie Bluemers past niet direct bij de gemeentelijke ambitie om van Silvolde het centrum van educatie en cultuur te maken.

9.3. SCENARIO UNIELOCATIE BLUEMERS, SILVOLDE

Om te komen tot één VMBO locatie kan er ook voor worden gekozen om de locatie Wesenthorst te sluiten en zo mogelijk onder te brengen bij de locatie Bluemers of nabij de locatie Isala College (wanneer uitbreiding van Bluemers niet mogelijk is).

Dit scenario heeft de volgende voordelen:

- Een verplaatsing van de locatie Wesenthorst naar Bluemers of elders in Silvolde (in nabijheid Isala) levert naar verwachting het minste verlies aan leerlingen op. Voor leerlingen ten zuiden van de Oude IJssel is Bluemers nog steeds de meest dichtstbijzijnde school. De kans is daarom groot dat leerlingen uit gemeente Montferland nog steeds naar het Almende College zullen gaan. Een locatie in Silvolde heeft het grootste voedingsgebied.
- Een concentratie van het VMBO in Silvolde draagt bij aan de gemeentelijke ambitie om van Silvolde het centrum van onderwijs en cultuur te maken.
- De duurste voorziening (locatie Wesenthorst) met betrekking tot onderhoud wordt afgestoten. Locatie Wesenthorst heeft bovendien geen gemeentelijke boekwaarde meer.
- Voor het Almende College kunnen door de nabijheid van de locaties in de kern Silvolde maximale optimalisieringsmogelijkheden worden gerealiseerd in onderwijs, organisatie, huisvesting en bedrijfsvoering.

De nadelen van een unielocatie op locatie Bluemers zijn:

- Het gebouw Bluemers is te klein om alle leerlingen op te vangen. Een uitbreiding van het gebouw is daarom noodzakelijk. Geschat wordt dat deze uitbreiding circa € 5 miljoen kost. Wanneer er ruimtelijk geen mogelijkheden zijn de locatie Bluemers uit te breiden, zal de noodzakelijke uitbreiding elders moeten

plaatsvinden (zo mogelijk nabij het Isala College om schaal- en efficiencyvoordelen te behalen).

- De locatie Wesenthorst valt vrij. De mogelijkheden voor herbesteding zijn onzeker.
- Er is geen voorziening voor voortgezet onderwijs meer in de kern Ulft/Gendringen; het voortgezet onderwijs is geconcentreerd in Silvolde.

9.4. NIEUWBOUW

Een laatste mogelijkheid voor het realiseren van een unielocatie is nieuwbouw waarin zowel Bluemers als de Wesenthorst worden gehuisvest.

De voordelen hiervan zijn:

- Er kan een gebouw gerealiseerd worden dat past bij het hedendaagse onderwijs.
- Een nieuw gebouw op een nieuwe locatie biedt mogelijkheden voor het samenwerken met andere partners in één gebouw.
- Een nieuw gebouw betekent lagere huisvestingslasten voor het Almende college met betrekking tot onderhoud en exploitatie.

Nadelen:

- Een nieuw gebouw realiseren voor circa 1.000 leerlingen betekent een gemeentelijke investering van circa € 14 miljoen.
- De mogelijkheden voor herbesteding van de vrijkomende locaties Bluemers en Wesenthorst zijn gezien de huidige economische tijd beperkt.

10. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

10.1. CONCLUSIES

ALGEMEEN

1. Op basis van het aantal 12-18 jarigen in de gemeente Oude IJsselstreek, de verwachte ontwikkeling hierin en kengetallen met betrekking tot het aantal voorzieningen voor voortgezet onderwijs is de wens de huisvesting te optimaliseren (zo mogelijk door afstoten van locaties en ontwikkelen van unielocaties) een begrijpelijke keuze van de school en het schoolbestuur.
2. Het opheffen en herstructureren van schoollocaties is een schoolbestuurlijke keuze op basis van onderwijskundige, organisatorische en bedrijfsmatige overwegingen; de gemeente is verantwoordelijk te voorzien in adequate huisvesting (met inachtneming vanzelfsprekend van financiële en ruimtelijke mogelijkheden).
3. Over het algemeen gaan scholieren in het voortgezet onderwijs naar een school die het meest dichtbij gelegen is. Dit geldt in versterkte mate voor VMBO leerlingen.
4. Er is geen onderzoek aanwezig dat er op wijst dat het vertrek van een school voor voortgezet onderwijs invloed heeft op de sociaaleconomische vitaliteit, het vestigingsklimaat en leefbaarheid van een plaats.
5. De ambities uit de gemeentelijke structuurvisie pleiten voor een unielocatie in de kern Silvolde. In de structuurvisie staat als doelstelling beschreven dat Silvolde het centrum van onderwijs en cultuur moet worden.

ONDERWIJSKUNDIG EN LEERLINGENSTROMEN

1. Door de daling van het aantal leerlingen nemen de inkomsten voor de huisvesting af terwijl de huisvestingslasten toenemen. Om het huidige aanbod en de kwaliteit van het onderwijs te behouden, is het herstructureren van de huidige voorzieningen en zo mogelijk afstoten van een locatie in de gemeente Oude IJsselstreek onvermijdelijk.
2. Voor behoud van de geprognosticeerde leerlingenaantallen verdient het aanbeveling het VMBO te concentreren ten noorden van de Oude IJssel.
3. De situering van al het VMBO in Ulft betekent gezien de reisafstanden en het onderzoek naar schoolkeuzes dat het aantal leerlingen dat zal kiezen voor andere schoollocaties waarschijnlijk hoog is. Deze andere schoollocaties vallen echter allemaal onder hetzelfde schoolbestuur, namelijk Stichting Achterhoek VO. Bij verschuiving van de leerlingenstroom zullen leerlingen weliswaar niet meer het Almende College bezoeken, maar blijven wel behouden voor het schoolbestuur van het Almende College.
4. De kans dat het Almende College in een neerwaartse spiraal komt met betrekking tot het onderwijsaanbod wanneer de unielocatie VMBO in Ulft wordt gerealiseerd, is groter dan wanneer het VMBO in Silvolde komt. Verwacht wordt dat een unielocatie in Ulft minder leerlingen heeft dan de concentratie van het VMBO in Silvolde (zie ook conclusie 3). Minder leerlingen betekent minder inkomsten en daardoor minder middelen om de VMBO opleidingen in de gemeente Oude IJsselstreek te handhaven. Op termijn kan dit leiden tot verlies aan VMBO opleidingen in de gemeente.
5. Concentratie van het Almende College in Silvolde heeft vanwege onderwijskundige, financiële en organisatorische redenen de voorkeur van het

Almende College. De nabijheid van het Isala College en de leerlingenstromen bieden de beste garanties voor het behoud van de geprognosticeerde leerlingenaantallen en het gewenste pluriforme VMBO onderwijsaanbod.

HUISVESTING

1. Puur vanuit de huisvestingssituatie bezien ligt handhaving van het Isala college en het concentreren van het VMBO in de locatie Wesenthorst in Ulft voor de hand. De capaciteit van de locatie Wesenthorst is ruim voldoende om alle VMBO leerlingen te huisvesten. Uitbreidingskosten zijn niet aan de orde, hooguit kosten voor technische, functionele en esthetische aanpassingen.
2. Concentratie van het VMBO in de locatie Bluemers in Silvolde betekent dat uitbreiding noodzakelijk is (voor zover mogelijk op deze locatie). De investering bedraagt circa € 5 miljoen.
3. Vervangende nieuwbouw voor beide onderwijslocaties betekent hoge investeringskosten. Deze worden geraamd op circa € 14 miljoen.

10.2. VERVOLG EN AANBEVELINGEN; GORDIAANSE KNOOP

Om tot optimalisering van de huisvesting voor het VMBO te komen, moet een aantal stappen worden gezet. Deze hebben wij hieronder uiteengezet.

1. Het opheffen of verplaatsen van scholen, opleidingen en/of locatie is een schoolbestuurlijk besluit. Het schoolbestuur Stichting Achterhoek VO zal derhalve hierin een besluit moeten nemen. Een keuze hiervoor is echter ook afhankelijk van de huisvestingsmogelijkheden, waarvoor overleg met de gemeente nodig is. Vanuit een gezamenlijke ambitie om sterk en toekomstgericht VO in Oude IJsselstreek te behouden is het gewenst verder te onderzoeken hoe met behoud van de verschillende verantwoordelijkheden deze ambitie kan worden

gerealiseerd. Hierin is sprake van een zekere Gordiaanse knoop. Vanuit leerlingenaantallen en –stromen en behoud van een breed VMBO aanbod ligt een locatiekeuze in Silvolde voor de hand. Dit heeft de voorkeur van het Almende College. Een keuze voor Silvolde betekent echter forse investeringen in huisvesting; er moet een uitbreiding plaatsvinden om alle leerlingen te huisvesten. Dit gaat gepaard met hoge investeringskosten (circa € 5 miljoen). Vanuit huisvesting ligt Ulft echter meer voor de hand gezien de reeds aanwezige capaciteit in de Wesenthorst. Alle leerlingen kunnen gehuisvest worden in de locatie de Wesenthorst. Dit vraagt minder investeringen in de huisvesting. Deze optie heeft niet de voorkeur van het Almende College omdat het gevaar dreigt van extra verlies van leerlingen en daarmee op termijn verlies aan opleidingen.

2. Voordat een definitieve locatiekeuze wordt gemaakt met inachtneming van bovenstaand dilemma, is het noodzakelijk en wenselijk dat er verder onderzoek plaatsvindt naar de onderwijskundige en technische staat én de aanpasbaarheid en uitbreidbaarheid van de huidige locaties (onderwijskundige en technische schouw), alsmede de mogelijkheden om gedeeltelijke vervangende nieuwbouw te realiseren op beschikbare locaties. De resultaten van deze schouw naar de huidige staat en de toekomstwaarde en een grove locatiestudie moeten worden meegenomen in een definitieve locatiekeuze voor het VMBO van het Almende College. Daarbij zijn de volgende mogelijkheden:
 - a. Functionele en eventueel technische aanpassingen van een bestaand gebouw.
 - b. Functionele, eventueel technische aanpassingen en uitbreiding van een bestaand gebouw.
 - c. Nieuwbouw van een school.

3. De resultaten van de onderwijskundige en technische schouw van de huidige VMBO locaties, maar ook de huidige en de te verwachte leerlingenstromen en de locatiestudie moeten worden betrokken in de afweging inzake de toekomstige locatie. De beste locatie wordt bepaald door de technische en functionele staat, de mogelijkheden tot aanpasbaarheid en uitbreidbaarheid, de leerlingenstromen nu en in de toekomst en de ruimtelijke en financiële mogelijkheden van zowel de gemeente als de school of schoolbestuur. Voorkomen moet worden dat er grote verschuivingen gaan plaatsvinden. Het voedingsgebied zal (grotendeels) gelijk moeten blijven als bij de huidige situatie van drie locaties wil er niet een situatie ontstaan van verdere krimp en vershraling als gevolg van eigen schoolbestuurlijke keuzes met betrekking tot het aantal locaties.
4. Het verdient aanbeveling om voor beide locaties een business case op te stellen zodat beide locaties op diverse aspecten, maar bovenal de financiële aspecten, ten opzichte van elkaar in beeld worden gebracht (dit eventueel afgezet tegenover een nieuwbouwvariant). Hierin dienen ook de exploitatiekosten betrokken te worden. De investeringskosten en de dekkingsmogelijkheden van zowel de gemeente als het schoolbestuur moeten hierbij ook in beeld worden gebracht.
5. Het verdient aanbeveling op korte termijn te overleggen met het Almende College en Achterhoek VO over de resultaten van deze quick scan en de vervolgstappen. Die vervolgstappen zouden op korte termijn moeten worden gezet. Daarbij gaat het om:
 - a. technische en onderwijskundige schouw van de gebouwen;
 - b. locatiestudie;
 - c. opstellen business cases voor beide locaties.Het moet o.i. mogelijkheid dit in een tijdbestek van drie maanden af te ronden.

COLOFON

ONDERWERP | Reflectie notitie Almende college

OPDRACHTGEVER | Gemeente Oude IJsselstreek

PROJECTTEAM | Krijno van Vugt
(vanvugt@m3v.nl)

Rozemarijn Boer
(boer@m3v.nl)

DATUM | augustus 2013

ONS KENMERK | K032-rap01-kvv-rb-vs1.0